

Τριάκοντα έτη Πατριάρχου Βαρθολομαίου. Ευχαριστίαι, αναμνήσεις και ευχαί

Οικουμενικό Πατριαρχείο / Μητροπόλεις Οικουμενικού Θρόνου

- Μητροπολίτου Βελγίου Αθηναγόρου,
Έξάρχου Κάτω Χωρών και Λουξεμβούργου

Έφέτος έορτάζουμε μία ξεχωριστήν επέτειον, δια την οποίαν είμεθα εϋγνώμονες εις τον Άγιον Θεόν μας. Εϋγνώμονες δι'όλας τας εϋεργεσίας Του και κυρίως, διότι με την Χάριν Του, συνεπληρώθησαν τριάκοντα έτη Πατριαρχείας τής Αϋτοϋ Θειοτάτης Παναγιότητος, κυρίου κυρίου Βαρθολομαίου, επικεφαλής τής Μητρòς Έκκλησίας και τής ανά την Οικουμένην Όρθοδοξίας.

Μὲ τὰς παρούσας γραμμὰς θὰ ἤθελα νὰ καταθέσω μερικὰς **προσωπικὰς ἀναμνήσεις τῆς ἐξαιρετικῆς προσωπικότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ μας Πατριάρχου Βαρθολομαίου**. Ἡ ἀφήγησις στηρίζεται εἰς τὰ ὅσα ἐβίωσα εἰς τὴν σχέσιν «πατὸς πρὸς τὸ πνευματικόν του τέκνον».

Τὸ θέρος τοῦ ἔτους 1969 συνήντησα διὰ πρώτην φορά τὸν Οἰκουμενικόν μας Πατριάρχην Βαρθολομαῖον μαζί με τοὺς γονεῖς μου καὶ τὰ ἀδέλφια μου. Ἐπραγματοποιήσαμε τὸ ταξίδιον ὀδικῶς ἀπὸ Βέλγιον πρὸς Κωνσταντινούπολιν, διὰ νὰ συναντήσουμε τὸν Οἰκουμενικόν Πατριάρχην Ἀθηναγόραν, ὁ ὁποῖος παραθέριζε δι' ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὴν κατὰ Χάλκην Θεολογικὴν Σχολήν, ἡ ὁποία ἐλειτούργει τότε. Τὸ πρῶν τῆς 16ης Αὐγούστου ἐτελέσθη ἐκεῖ ἡ Θεία Λειτουργία. Διάκονος ἦτο ὁ νέος Βαρθολομαῖος Ἀρχοντώνης. Μετὰ τὸ πέρας τῆς Θείας Λειτουργίας εἴχαμε τὴν τιμὴν νὰ συναντήσουμε τὸν Πατριάρχην Ἀθηναγόραν καὶ νὰ προσκληθοῦμε εἰς τὸ γεῦμα. Ὁ νέος Διάκονος Βαρθολομαῖος συμμετεῖχε ἐνεργῶς εἰς τὴν συνάντησιν ἐκείνην καὶ ἔκτοτε, ὁ ἀείμνηστος κατὰ σάρκα πατήρ μου, Ἰγνάτιος Peckstadt, διετήρει τακτικὴν ἀλληλογραφίαν μετὰ τὸν π. Βαρθολομαῖον. Εὕρισκω ἀκόμη εἰς τὰ προσωπικὰ ἀρχεῖα τοῦ πατρός μου ἐπιστολάς, αἱ ὁποῖαι φανερώνουν μίαν ἀλληλοεκτίμησιν καὶ φιλίαν. **Ὅταν ἀργότερον μετέβημεν διὰ δευτέραν φοράν εἰς Κωνσταντινούπολιν, διὰ νὰ λάβουμε τὰς εὐλογίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Δημητρίου, ὁ προσφάτως τότε προαχθεὶς Μητροπολίτης Βαρθολομαῖος ὠργάνωσε ὅλην τὴν ἐκεῖ διαμονὴν μας. Ὁ πατήρ μου συγχρόνως προσεκάλει συχνὰ τὸν Μητροπολίτην Βαρθολομαῖον νὰ ἐπισκέπτεται τὸ Βέλγιον διὰ νὰ δίδῃ διαλέξεις εἰς τὰ πλαίσια τοῦ κύκλου διαλέξεων μετὰ τὴν ἐπωνυμίαν «Apostolos Andreas». Εἰς αὐτὴν τὴν ποιμαντικὴν δραστηριότητα συμμετέσχον ὀρθόδοξαι προσωπικότητες, ἀρχιερεῖς, ἱερεῖς, μοναχοὶ καὶ θεολόγοι, πάντοτε μιλῶντας περὶ τῆς ὀρθοδόξου πνευματικῆς ζωῆς.**

Ἐν τῷ μεταξὺ, ἐσκεπτόμουν συνεχῶς μίαν πιθανὴν μεγαλυτέραν ἀφιέρωσίν μου εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας. Προσεκλήθην ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Ἑλβετίας Δαμασκηνοῦ νὰ παρακολουθήσω ὡς παρατηρητὴς τὴν Γ' Πανορθόδοξον Προσυνοδικὴν Συνέλευσιν ἐν Chambésy, ὅπου συνήντησα καὶ πάλιν τὸν Μητροπολίτην Βαρθολομαῖον, ὡς μέλος τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας. Ἐχω ζωηρὰς ἀναμνήσεις ἀπὸ τὴν συνάντησιν ταύτην. Ὁ Μητροπολίτης Βαρθολομαῖος με ἐντυπωσίασε πολὺ, ἰδιαιτέρως διὰ τὴν ἀπλότητα, τὴν εὐγένειάν του καὶ τοὺς ἀνοικτούς του ὀρίζοντας. Ἦτο ἐνήμερος τοῦ σοβαροῦ τροχαίου ἀτυχήματός μου καὶ ὅλων τῶν συνεπειῶν του καὶ με προσεκάλεσε εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Μετέβην εἰς τὴν Πόλιν διὰ παραμονὴν δύο ἐβδομάδων, ἀλλὰ τελικῶς παρέμεινα ὀκτὼ ἐβδομάδας. Αἱ καθημεριναὶ μας συναντήσεις καὶ

πολλαπλαῖ συζητήσεις τὸν κατέστησαν πνευματικό μου πατέρα καὶ προστάτη. **Γνωρίζων ὅτι εἶχον μίαν κλήσιν, μὲ ἐνεθάρρυνε νὰ σπουδάσω τὴν Θεολογίαν καὶ μοῦ ἐξασφάλισε ὑποτροφίαν σπουδῶν, καθὼς καὶ δωμάτιο εἰς τὴν Ἱερὰν Πατριαρχικὴν Μονὴν Βλατάδων ἐν Θεσσαλονίκῃ.** Ἀπὸ τὴν Θεσσαλονικὴν συνέχισα νὰ ἐπισκέπτομαι τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου εἶχα ἐποικοδομητικὰς συζητήσεις μὲ τὸν Μητροπολίτην Βαρθολομαῖον, κυρίως διὰ τὸ μέλλον μου. Ὁ ἴδιος μοῦ ἀνέφερε ὅτι θὰ μετέβαινε εἰς τὸ Βέλγιον διὰ νὰ τελέσῃ τὴν εἰς διάκονόν μου χειροτονίαν καὶ ὅτι εἶχε μάλιστα ἐπιλέξει καὶ ἓνα ὠραῖο ὄνομα. Ἐνθυμοῦμαι ἐπίσης πολὺ καλῶς τὴν ἐπίσκεψίν του εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν Βλατάδων κατὰ τὸ ἔτος 1988, ὅτε μετέβη εἰς Θεσσαλονικὴν διὰ Διάλεξιν εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολήν. Εἰσῆλθε εἰς τὸ δωμάτιόν μου, εἰς τὸ ὁποῖο εἴμεθα μὲ φίλους συμφοιτητάς, οἱ ὁποῖοι διέμενον ἐπίσης ἐκεῖ, καὶ ἀνεκοίνωσε ὅτι ἐπρόκειτο νὰ τελέσῃ τὴν εἰς διάκονον χειροτονίαν μου εἰς Βρυξέλλας. **Ἐκεῖνος θὰ τὰ ἔλεγε Ρωμαῖκα καὶ ἐγὼ εἰς τὴν Φλαμανδικήν.**

Ἔτσι καὶ ἔγινε, ὅταν μετέβη εἰς τὸ Βέλγιον τὸν Νοέμβριον τοῦ 1989 διὰ τὴν μοναχικὴν κουράν μου καὶ τὴν εἰς διάκονον χειροτονίαν μου καὶ μοῦ ἐπέδωσε τὸ ὄνομα «Ἀθηναγόρας», μὲ ἀποστολὴ νὰ συνεχίσω καὶ ἐγὼ νὰ συμβάλλω ὑπὲρ τοῦ ἰδεώδους «τῆς ἐνότητος τῶν χριστιανῶν». Ἦμουν ἡ 10ῃ χειροτονία του. Ἡ πρώτη του χειροτονία ἦτο ἐκείνη τοῦ Δημητρίου Καρρά, εἰς τὸν ὁποῖον ἐπέδωσε τὸ ὄνομα τοῦ πνευματικοῦ του πατρός, Γέροντος Μητροπολίτου Χαλκηδόνης Μελίτωνος. Θὰ πρέπει νὰ τονίσω εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τὰς ἐξαιρετικὰς του ὁμιλίας κατὰ τὰς ἱερὰς στιγμὰς τῶν χειροτονιῶν, κατὰ τὰς ὁποίας ὑπεγράμμιζε ὅχι μόνον τὰ σημαντικὰ πράγματα διὰ τὴν ζωὴν τοῦ κληρικοῦ, ἀλλὰ μετέδιδε ἓνα πνευματικὸ μήνυμα εἰς τὸν νεοχειροτονούμενον. Μᾶλλον ἐκληρονόμησε τὴν συνήθειαν ταύτην ὑπὸ τοῦ Γέροντός του.

Ὅσοι συνήντησαν τὸν Μητροπολίτην Βαρθολομαῖον, κατὰ τὴν εἰς διάκονον χειροτονίαν μου, ἐντυπωσιάσθησαν ἀπὸ τὸν τρόπον τελέσεως τῆς Θείας Λειτουργίας, καθὼς καὶ τὸ ἐνδιαφέρον του δι' ὄλους ὅσους συνήντησε κατ' αὐτήν. Αὐτὸ εἶναι πού τὸν χαρακτηρίζει. Ἡ ἀπλότης του καὶ τὸ ἐνδιαφέρον του διὰ τὸν κάθε συνομιλητὴν του ἐπέτρεψαν νὰ κερδίσῃ τὴν συμπάθειαν ὄλων. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι κάποτε μοῦ ἀνέφερον πόσο σημαντικὴ καὶ πολύτιμος εἶναι ἡ ἐκμάθησις γλωσσῶν διὰ τὸν κληρικόν· εἰς τὴν πράξιν πολυτιμωτέρα καὶ ἀπὸ τὰς θεολογικὰς γνώσεις, διότι τὰς χρησιμοποιεῖ καθημερινῶς. Ἡ γλῶσσα εἶναι τὸ ὄχημα, μὲ τὸ ὁποῖο ἐπικοινωνοῦμε μὲ τοὺς ἀνθρώπους. Εἶπε μάλιστα τότε ὅτι ἦταν εὐγνώμων εἰς τὸν Θεόν, διότι ἠδυνήθη μὲ ἰδιαιτέραν εὐκολίαν νὰ σπουδάσῃ καὶ νὰ ὁμιλῇ μὲ ἄνεσιν πολλὰς γλώσσας.

Ὡς ἐκκλησιαστικὸς ἡγέτης ἀποδίδει μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν μόρφωσιν τῶν κληρικῶν

. Τοῦτο ἐξηγεῖται, διότι ὁ ἴδιος ἐπραγματοποίησε πολλές καὶ σημαντικὰς σπουδὰς. Μετὰ τὴν σπουδὴν εἰς τὴν περίφημον Θεολογικὴν Σχολὴν τῆς Χάλκης, μετέβη εἰς Ρώμην, ὅπου ἐφοίτησε εἰς Γρηγοριανὴν Σχολὴν, εἰς Bossey τῆς Ἑλβετίας καὶ εἰς Μόναχον τῆς Γερμανίας. Ἐπὶ πλέον διηκόνησε πλησίον ἐπιφανῶν προσωπικοτήτων, ὅπως ἦταν οἱ Οἰκουμενικοὶ Πατριάρχαι Ἀθηναγόρας καὶ Δημήτριος, καὶ μεγάλοι Μητροπολιῖται, ὅπως ὁ Γέροντας Χαλκηδόνης Μελίτων, ὁ Χαλδίας Κύριλλος, ὁ Σάρδεων Μάξιμος, ὁ Σταυρουπόλεως Μάξιμος, ὁ Ἐφέσου Χρυσόστομος καὶ ἄλλοι. Τὸ Φανάριον συνιστᾷ ἄλλο πανεπιστήμιον. Μετὰ τὰς σπουδὰς εἰς διαφόρους χώρας καὶ μὲ πολὺ διαφορετικὸ πολιτιστικὸ πλαίσιο σπουδαστῶν, διηύρυνε τοὺς ὀρίζοντάς του. Ἦλθε ἐν συνεχείᾳ εἰς συναντήσεις μετ' ἐπιφανῶν ἐκπροσώπων τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν, τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς, τῆς Προτεσταντικῆς καὶ Ἀγγλικανικῆς, γνωρίζων τὸν διάλογον ἀπὸ τῆς νεαρᾶς του ἡλικίας. Βεβαίως εἶχε τὰς ἀπαραιτήτους πνευματικὰς γνώσεις καὶ ἰκανότητας διὰ τὴν συνέχισιν αὐτῶν τῶν διαλόγων.

Κάποτε μοῦ ἀπήντησε εἰς τὸ ἐρώτημα, πῶς ἀπεφάσισε νὰ γίνῃ κληρικός.

Ἦτο εἰς τὰ πλαίσια ἐνὸς ὁδοιπορικοῦ ποῦ ἔκαμνα διὰ τὸ Α' Πρόγραμμα τῆς Βελγικῆς Δημοσίας Τηλεοράσεως, εἰς τὴν ἐκπομπὴν «Ὁρθοδοξία». Ἀπήντησε ὡς ἀκολούθως: «Νομίζω ὅτι ἦτο μία κλήσις τοῦ Θεοῦ, εἰς συνδυασμὸν μὲ τὴν γενικωτέραν ἀτμόσφαιραν καὶ παράδοσιν τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐκείνην τὴν ἐποχὴν εἰς τὴν γενέτειράν μου. Αὐτὰ εἶχον πολὺ στενὴν σχέσιν μὲ τὴν θρησκεία. Πάντοτε κρατοῦσα στενὴν φιλίαν μὲ τὸν ἱερέα τοῦ χωριοῦ μου καὶ ἐπίσης μὲ τὸν Ἐπίσκοπον τῆς νήσου μου, ὁ ὁποῖος ἦτο καὶ ὁ πνευματικός μου. Ὅλα αὐτὰ συνέβαλον εἰς τὴν τελικὴν μου ἀπόφασιν, τὴν ὁποίαν ἔλαβον ἀμέσως μετὰ τὸ πέρας τῶν θεολογικῶν μου σπουδῶν εἰς τὴν Χάλκην. Ἀρχικῶς ὁ κατὰ σάρκα πατέρας μου δὲν τὸ ἀπεδέχθη εὐκόλως, ἦτο διστακτικός, ἀλλὰ οἱ γονεῖς μου ἀντελήφθησαν τελικῶς, ὅτι ἡ ἀπόφασίς μου ἦτο εἰλημμένη. Ὅταν ὁ Θεὸς ἐπέτρεψε εἰς τοὺς γονεῖς μου τὴν μεγάλην εὐλογία νὰ ἴδουν τὸν υἱὸν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, ἦταν πολὺ ὑπερήφανοι καὶ χαρούμενοι. Εἶναι πολὺ σπάνιο εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ὁρθοδοξίας μας καὶ οἱ δύο γονεῖς νὰ ζήσουν τὴν χαρὰν καὶ νὰ ἴδουν τὴν ἐνθρόνισιν τοῦ υἱοῦ τους ὡς Πατριάρχου. Ἦμουν εὐγνώμων εἰς τὸν Θεόν ποῦ ἐπέτρεψε, εἰς τοὺς γονεῖς μου καὶ εἰς ἐμένα, αὐτὴν τὴν μεγάλην χαρὰν καὶ εὐλογίαν».

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Βαρθολομαῖος δίνει μεγάλην σημασίαν εἰς τὰ μικρὰ πράγματα τῆς παραδοσιακῆς ζωῆς τοῦ ὀρθοδόξου χριστιανοῦ. Προτιμᾷ τὰ μικρὰ πράγματα, τὰ ἀπλᾶ ἀλλὰ οὐσιαστικὰ ἀπὸ τὰ μεγάλα καὶ ἐπιφανειακά. Τὸ εἶχα παρατηρήσει πολὺ παλαιά, ἀλλὰ τοῦτο ἐγένετο δι' ἐμὲ πολὺ φανερό, ὅταν τὸν συνήνησα τὸ ἔτος 2012 κατὰ τὴν διάρκειαν μιᾶς παραμονῆς του εἰς τὴν γενέτειρά του νῆσον Ἴμβρο. Ἦταν ὡς νὰ ἐγύριζε ὁ χρόνος ὀπίσω εἰς τὰ παλαιά, ὅταν ἔφθασε εἰς τὸ νησί του. Εἶναι ἡ πραγματικὴ νοσταλγία γιὰ τὶς ἡμέρας

τῆς ζεστασιᾶς τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς (τὰ δύο ἀδελφία του καὶ αἱ νύφαι του ἦσαν ἐκεῖ)· ζωὴ σὲ παραδοσιακὸ χωριό, ὅπου ἡ ἐκκλησία εὐρίσκεται εἰς τὸ κέντρο τῆς ζωῆς τοῦ χωριοῦ· μὲ πολὺ στενὴ σχέση μετὰ τὴν ὁμορφιὰ τῆς Δημιουργίας τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο μοῦ θύμισε αὐτὸ πού εἶχε εἶπει σὲ μία συνέντευξη, ὅτι δηλαδή: «ἔμεῖς, οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοί, πιστεύουμε ὅτι ὁ ὁμορφος αὐτὸς κόσμος εἶναι δημιούργημα τῶν χειρῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔμεῖς, οἱ ἄνθρωποι, τὸν ἐκμεταλλευστήκαμε μὲ ἐγωϊστικὴ διάθεση. Δηλώνουμε ὅτι ἀγαπᾶμε τὸν Θεό, ἀλλὰ πρέπει νὰ ἀγαπᾶμε ἐπίσης καὶ τὴν Δημιουργία πού εἶναι ἔργο Του». Τὰ παιδικὰ του χρόνια εἰς τὴν Ἰμβρο τὸν ἐδίδαξαν ὄχι μόνον τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν φύσιν, ἀλλὰ τὸν βοήθησαν νὰ καταλάβει τὴν μεγάλη σημασία τῆς Θείας Λειτουργίας: «Ἡ ὁμορφιὰ μὲ τὴν ὁποία ὁ Θεὸς ἔντυσε τὴν Δημιουργία, ἀντανεκλάται μέσα εἰς τὴν Θεϊαν Λειτουργίαν, σὰν ὁμορφιὰ ὁρατῶν καὶ ἀοράτων πραγμάτων. Προσφέρουμε ὅ,τι εἶναι ὁμορφο καὶ εἴμαστε ἕτοιμοι νὰ δεχθοῦμε ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφὰς ἑτεροθροδόξους ὅ,τι εἶναι ὁμορφο καὶ θετικό». Μὲ τὰ ὀλίγα αὐτὰ λόγια τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀνέφερε ὅτι ὑπάρχει μία ἀποστολὴ εἰς τὴν ζωὴν του: λατρεία, προσευχή, κόπος διὰ τὴν διατήρησιν τοῦ περιβάλλοντος καὶ συμβολὴν ὑπὲρ τῆς ἐνότητος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τὸν οἰκουμενικὸν καὶ διαθρησκειακὸν διάλογον. Ἡ λατρεία εἶναι τὸ κέντρο τῆς ζωῆς του. Ὁ Πατριάρχης μας ἀγαπᾶ τὸν λειτουργικὸ πλοῦτο τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ τὴν παράδοσίν της, ἀλλὰ καὶ τὴν ιδιότητά του ὡς προεστῶτος τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν. Ἐκπληρώνει μὲ καταπληκτικὸν τρόπον τὸν ρόλο του ὡς λειτουργοῦ καὶ ὡς ἐρμηνευτοῦ τῶν ὕμνων κατὰ τὰς λειτουργικὰς συνάξεις.

Ὡμίλησε ἐπίσης κατὰ τοῦ ἀρρώστου ἐθνικισμοῦ, πού ἐμφανίστηκε καὶ συνεχίζει νὰ ριζώνεται μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν: «Σεβόμεθα καὶ ὑποστηρίζουμε τὴν ταυτότητα ἐκάστου λαοῦ, ἐκάστου ἔθνους, ἀλλὰ εἴμεθα ἀντίθετοι εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῆς θρησκείας διὰ πολιτικούς καὶ ἐθνιστικούς σκοπούς». Προσέθεσε δὲ ἀμέσως: «Θέλω νὰ ἐπαναλάβω αὐτὸ τὸ ὁποῖο ὑποστηρίζει ὁ Καθηγητῆς Γιανναρᾶς πρὶν ἀπὸ μερικὰ χρόνια, δηλαδή ὅτι εἶναι εὐλογία πού τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον εὐρίσκεται σήμερα εἰς μίαν μουσουλμανικὴν χώραν. Εἶναι μία πρόκλησις, μία εὐλογία, διότι, ἐὰν τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον εὐρίσκετο εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἡ Ἐκκλησία μας θὰ ἦτο μία Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία, ἢ ἂν θὰ εὐρίσκετο εἰς τὴν Ρωσσία, θὰ ἦτο Ρωσικὴ Ἐκκλησία, ἀλλὰ ἐδῶ εἴμαστε μία ἀληθινὴ Οἰκουμενικὴ (Καθολικὴ) Ἐκκλησία. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀντέστη εἰς ὅλας τὰς δυσκολίας καὶ ἐπέζησε. Συνεχίζει νὰ διακονῇ ὅλην τὴν Οἰκουμένην καὶ ὄχι μόνον θρησκευτικῶς».

Αὐτὰ εἶναι λόγια ἀπὸ καρδίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, λόγια πού ἐκφράζουν τὴν οὐσίαν, δηλαδή πῶς βλέπει τὸν ρόλον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὡς Ἐκκλησίας ὑπερεθνικῆς εἰς τὴν διακονίαν τῆς ἐνότητος τῆς Ὁρθοδοξίας. Αὐτὸ εἶναι τὸ ἰδεώδες εἰς τὸ ὁποῖον ἀφιέρωσε τὴν ζωὴν του.

Μετὰ τὴν εἰς διάκονον χειροτονίαν μου καὶ τὴν προαγωγὴν του εἰς Μητροπολίτην Χαλκηδόνας εἶχον τὴν χαρὰν καὶ τιμὴν νὰ τὸν συνοδεύσω περισσοτέρας φορὰς εἰς διαφόρους σημαντικὰς ἀποστολάς. Ἡ πρώτη ἀποστολὴ ἦτο ἡ προετοιμασία τῆς ἐπισκέψεως εἰς Ἅγιον Ὅρος τοῦ ἀειμνήστου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Δημητρίου. Πρὸς τοῦτο τὸν συνοδεύσα εἰς προσκυνηματικὸν ταξίδιον, κάπως ἐπίσημον, εἰς Ἅγιον Ὅρος (4-8 Μαΐου 1990). Μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς συνοδείας του ἀναφέρω καὶ τὸν συμφοιτητὴν του, Ἐπίσκοπον Κρατείας Γεννάδιον (ἐν συνεχείᾳ Μητροπολίτην Ἰταλίας καὶ Μελίτης), ἀλλὰ καὶ τὸν ἀνηψιὸν του, κ. Χρῆστον Ἀναστασιάδην. Ἐδημοσίευσά μετὰ τὸ ταξίδιον τοῦτο μεγάλο ἄρθρον εἰς τὸ περιοδικὸν «Apostel Andreas» μὲ πολλὰς λεπτομερείας: τὴν διαμονὴν μας εἰς τὸ κελλίον τῆς Συνοδείας τῶν Ἰωασσαφαίων εἰς Καρυές, τὴν ὑποδοχὴν ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Ἐπιστασίας (μὲ Πρωτοεπιστάτην τὸν Θεόκλητον Διονυσιάτην), τὴν ἐπίσκεψιν εἰς τὰς Ἱερὰς Μονὰς Βατοπαιδίου (ἡ ὁποία μόλις εἶχε μετατραπεῖ εἰς κοινόβιον), Γρηγορίου, Διονυσίου, Ξενοφῶντος (διὰ τὴν πανήγυριν τῆς Μονῆς), Μεγίστης Λαύρας, Σκήτews τοῦ Τιμίου Προδρόμου, εἰς τὸ Ἱερόν Κελλίον Ἁγίου Νικολάου Μπουραζέρη, καὶ τὴν ἐπίσημον ὑποδοχὴν ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος. Μετὰ ἀπὸ σύντομον ἐπίσκεψιν εἰς τὴν Ἀθωνιάδαν, ἐπεσκέφθημεν ἐπίσης τὸν Γέροντα Παΐσιον. Σχετικῶς μὲ τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην ἔγραψα μεταξὺ ἄλλων: «Ἐν συνεχείᾳ ἐπραγματοποιήσαμε μίαν πολὺ ἐνδιαφέρουσαν ἐπίσκεψιν εἰς τὸν κελλίον τοῦ Γέροντος Παΐσιου, θεωρουμένου, κατὰ κοινὴν ὁμολογίαν, ὡς τοῦ πλέον ταπεινοῦ μεταξὺ τῶν ἀσκητῶν καὶ φωτισμένου ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μὲ ἀγίαν βιοτήν. Δὲν εἶναι τυχαῖον ὅτι οἱ ἄνθρωποι ὠμίλου δι' αὐτὸν ὡς “ζωντανοῦ Ἁγίου”. Ὁ Γέρον Παΐσιος ζῆ ἔντελῶς ἀπομονωμένος ἀπὸ τὴν Ἱερὰν Μονὴν Κουτλουμουσίου, σὲ ἓνα ταπεινὸ κελλί μέσᾳ εἰς τὴν φύσιν. Καθημερινῶς τὸν ἐπισκέπτονται δεκάδες προσκυνητῶν μὲ τὰ προβλήματά τους διὰ νὰ τὸν γνωρίσουν καὶ νὰ τὸν συμβουλευθοῦν, ἢ ἀπλῶς διὰ νὰ τὸν ἴδουν. Ἀποσύρεται συχνὰ μέσᾳ εἰς τὴν φύσιν διὰ νὰ εὔρη γαλήνην καὶ ἡσυχίαν. Εἰς τὰ προβλήματα τῶν ἀνθρώπων δίδει τὶς καλύτερες συμβουλές. Εἰς τὴν πραγματικότητά εἶναι μίᾳ ζωντανῆ μαρτυρία τῶν λόγων καὶ τῶν θαυμασίων τοῦ Θεοῦ... Κατάγεται ἀπὸ τὴν Καππαδοκίαν καὶ ἀπέφυγε συστηματικῶς τὴν ἱερωσύνην. Ἐνας ἱερομόναχος ἐπισκέπτεται συχνὰ τὸ ἐκκλησάκι του διὰ νὰ τελέσῃ τὴν Θεϊαν Λειτουργίαν. Παρ' ὅλον ὅτι ζῆ μακρὰν τοῦ κόσμου, εἶναι ἐνήμερος τῶν πάντων. Ἦταν ἡ δευτέρα φορὰ πού τὸν συνήντησα, τώρα ὁμως μὲ τὸν Γέροντά μου καὶ τὴν συνοδείαν του. Ἀμέσως ὁ ταπεινὸς μοναχὸς ἄνοιξε τὸ κελλίον του, μᾶς ὠδήγησε εἰς τὸ παρεκκλήσιον, καὶ ἐν συνεχείᾳ εἶχομεν μίαν ἀσυνήθιστην συζήτησιν μὲ πολλὴ ἀπλότητα. Καθήσαμε ἐπάνω εἰς τὰ κούτσουρα εἰς τὸν κῆπον, μᾶς προσέφερε ἓνα λουκούμι καὶ μᾶς καθάρισε καὶ μῆλα. Ἀπὸ τὴν συνάντησιν ταύτην διατηρῶ πολὺ ζωντὰς ἀναμνήσεις».

Καὶ πράγματι δὲν θὰ λησμονήσω ποτὲ αὐτὴ τὴν ἐπίσκεψιν, ἐφ' ὅσον μάλιστα

ἀργότερα, ὡς μέλος τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, ὑπέγραψα τὴν πράξιν ἀγιοκατατάξεως τοῦ Ὁσίου Παΐσιου τὴν 13ην Ἰανουαρίου 2015, μετὰ ἀπὸ πρότασιν τοῦ καλοῦ μας Πατριάρχου. **Γνωρίζουμε ὅτι ὁ Πατριάρχης Βαρθολομαῖος διατηροῦσε ἐπὶ πολλὰ ἔτη πνευματικὴ σχέσιν μὲ τὸν Ἅγιο Παῖσιο, ὁ ὁποῖος κάποτε ἐδήλωσε ὅτι «ὁ Πατριάρχης Βαρθολομαῖος εἶναι ὁ καλύτερος πὺν μᾶς ἔδωσε ὁ Θεὸς τὰ τελευταῖα χρόνια».** Ἀλήθεια, πόσοι ἅγιοι προσετέθησαν εἰς τὸ ἡμερολόγιό μας ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐνθρονίσεώς του εἰς τὸν Πατριαρχικὸν Θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως; Καὶ μάλιστα ἐξαιρετικαὶ μορφαί, ὅπως οἱ Ἅγιοι τῶν τελευταίων ἐτῶν: Πορφύριος, Ἰάκωβος Τσαλίκης, Σωφρόνιος ὁ Ἀθωνίτης, Ἀμφιλόχιος τῆς Πάτμου, Ἐφραὶμ ὁ Κατουνακιώτης, Ἰωσήφ ὁ Ἡσυχαστής, Ἱερώνυμος ὁ Σιμωνοπετρίτης καὶ ἄλλοι.

Ἡ ἄλλη ἀποστολὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ἤμουν συνοδὸς τοῦ Γέροντός μου, ἦτο εἰς Chambésy τῆς Ἑλβετίας, τὸν Νοέμβριον τοῦ ἔτους 1990. Ἦτο ἡ μοναδικὴ φορὰ κατὰ τὴν ὁποίαν προήδρευσε ὁ ἴδιος Διορθοδόξου Ἐπιτροπῆς. Ἦτο ἐπίσης ἡ πρώτη φορὰ κατὰ τὴν ὁποία συνεζητήθη τὸ θέμα τῆς ὀνομαζομένης «ὀρθοδόξου Διασποράς». **Ὁ Μητροπολίτης Βαρθολομαῖος ἐγνώριζε ἀπὸ ἐτῶν τὴν διορθόδοξον συνεργασίαν καὶ εἶχε κληρονομήσει πλουσίαν σχετικὴν ἐμπειρίαν ἀπὸ τὸν Γέροντά του καὶ ἄλλους σπουδαίους Φαναριώτας.** Ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῆς ἐνθρονίσεώς του εἶχε τὴν σκέψιν τῆς συγκλήσεως, εἰς τακτικὴν βάσιν, Συνάξεων τῶν Προκαθημένων διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ συντονισμοῦ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Μετὰ ἀπὸ πενήντα ἔτη προετοιμασίας τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐγένετο ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη νὰ συγκαλέσῃ καὶ προεδρεύσῃ αὐτῆς τῆς Συνόδου ἡ ὁποία τελικῶς καὶ ἐπραγματοποιήσῃ. Ὡστόσο, ἐγένετο γρήγορα ἀντιληπτό, ὅτι δὲν ἔλαβον ὅλοι εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας στὰ σοβαρὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα καὶ ὅτι ὠρισμένοι προετίμησαν νὰ παίζουν παιχνίδια. Εἶναι λυπηρόν. Παρ' ὅλον ὅτι ὁ Πατριάρχης Βαρθολομαῖος ἔκανε τὰ πάντα διὰ νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὰ αἰτήματα καὶ τὶς ἀπαιτήσεις των, ὠρισμένοι παρητήθησαν ἀπὸ τὰς δεσμεύσεις των ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς συγκλήσεως τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου. **Ὁ Θεὸς θὰ κρίνει!**

Ἀναρωτιέμαι εἰλικρινῶς ἂν αἱ κατὰ τόπους Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι ἔχουν τὴν βούλησιν νὰ λύσουν προβλήματα, ὅπως αὐτὸ τῆς λεγομένης «ὀρθοδόξου Διασποράς»; Πιστεύουν ὅτι ἐπωφελοῦνται συνεχίζοντες τὴν παρουσίαν των εἰς περιοχὰς ἐκτὸς δικαιοδοσίας των; Ἐμεῖς πὺν ζοῦμε εἰς τὴν Διασπορὰν εἴμεθα θύματα καὶ βλέπουμε ὅτι ὁ ἐθνοφυλετισμὸς εἶναι περισσότερο ἀπὸ ποτὲ μία πραγματικότης. Αὐτὸ πὺν μᾶς ἐνθαρρύνει εἶναι ὅτι ὁ Πατριάρχης εἶναι πεπεισμένος ὅτι ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ δοθῇ ἡ κανονικὴ λύσις καὶ τὰ δίκαια τῆς

Μητρὸς Ἐκκλησίας νὰ γίνουν σεβαστὰ ἀπὸ τὰς ἄλλας κατὰ τόπους Ἐκκλησίας.

Εἰς τὸ ταπεινὸ αὐτὸ ἀφιέρωμα διὰ τὸν Πατριάρχην μας, ὡς Μητροπολίτης μὲ ἔδραν τὴν πρωτεύουσα τῆς Ἡνωμένης Εὐρώπης, θὰ ἤθελα ἀκόμη νὰ ἀναφερθῶ εἰς τὰς πρῶτας ἐπαφὰς μὲ ἀνωτάτους ἐκπροσώπους τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως. Κατὰ τὸ ἔτος 1993 συνώδευσα τὸν Πατριάρχην μας καὶ τὸν Μητροπολίτην Δέρκων Κωνσταντῖνο εἰς μίαν ἐπίσημον ἐπίσκεψιν εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἐνωσιν. Ὁ Πρόεδρος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνώσεως εἶχε προσκαλέσει τὸν Πατριάρχην εἰς κατ'ἰδίαν συνάντησιν καὶ γεῦμα. Μετὰ τὸ γεῦμα, ὁ Πατριάρχης Βαρθολομαῖος ἐδήλωσε εἰς τὸν Τύπον τὰ ἀκόλουθα : «Ὁ κ. Delors εἶναι μία μεγάλη προσωπικότης, πιστὸς χριστιανός, ἀνοικτὸς εἰς ὅλας τὰς θρησκείας. Ἀνταλλάξαμε ἀπόψεις διὰ ζητήματα σχετιζόμενα μὲ τὸν Διαχριστιανικὸ καὶ Διαθρησκευτικὸ Διάλογο, μεταξὺ λαῶν καὶ γιὰ τὴν σταθερότητα καὶ εἰρήνην εἰς τὴν κοινωνίαν. Ὁμιλήσαμε ἐπίσης διὰ προβλήματα εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, ἀνεξαρτήτως ἀπὸ θρησκευτικὰς, ἐθνικὰς καὶ φυλετικὰς διαφορὰς. Ὡς θρησκευτικὸς ἡγέτης δὲν παρεμβαίνω εἰς τὴν πολιτικὴν, καὶ δι' αὐτὸ δὲν ἀναφερθῆκαμε σχετικά. Ὅμως τὰ σύγχρονα προβλήματα τῆς κοινωνίας ἔχουν πνευματικὰς διαστάσεις πού μᾶς ἀφοροῦν». Μετὰ ἀπὸ αὐτὴ τὴν Συνάντησιν ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωσις ἀντελήφθη ὅτι μὲ τὸν Πατριάρχην Βαρθολομαῖο ἔχει ἕναν ἀξιόλογο συνομιλητὴ, καὶ τότε ὁ Πρόεδρος Jacques Delors ἐπέμεινε ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία νὰ ἔχη Ἐκπροσώπησιν παρὰ τῇ Εὐρωπαϊκῇ Ἐνώσει, πρᾶγμα τὸ ὁποῖο συνέβη μὲ τὴν ἴδρυσιν τοῦ Γραφείου κατὰ τὸ ἔτος 1994. Ἦτο ἡ πρώτη φορὰ πού Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἐπραγματοποίησε ἐπίσκεψιν εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ἐνωσιν. Ὁμίλησε, ἐπὶ μακρόν, διὰ τὴν πτώσιν τοῦ Κομμουνισμοῦ εἰς τὰς Βαλκανικὰς Χώρας. Ἐνα ἔτος ἀργότερον ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Βαρθολομαῖος προσεκλήθη νὰ δώσῃ Διάλεξιν εἰς τὸ ἐν Στρασβούργῳ Εὐρωπαϊκὸν Κοινοβούλιον. Ἡ ἐπίσκεψις του αὐτὴ προεβλήθη ἐντυπωσιακῶς ἀπὸ τὰ μέσα κοινωνικῆς δικτύωσης, τὰ ὁποῖα ἀνεγνώρισαν τὴν σημασίαν τῆς Διαλέξεώς του διὰ τὰ σύγχρονα προβλήματα.

Πράγματι, ὁ Πατριάρχης Βαρθολομαῖος δὲν ἀσχολεῖται μὲ τὴν πολιτικὴν, ἀλλὰ τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι δὲν ἐνδιαφέρεται διὰ τὰ συμβαίνοντα εἰς τὸν κόσμον μας. Παρακολουθεῖ μὲ ἐνδιαφέρον τὰ τρέχοντα γεγονότα καὶ προσπαθεῖ ἐμμέσως διὰ τὴν δικαιοσύνην εἰς τὸν κόσμον, ὅπως ἀρμόζει εἰς ἕνα μέγαν χριστιανὸν ἡγέτην. Τοῦτο ἄλλωστε εἶναι σύμφωνον μὲ τὸ Εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον κηρύττει. Ἐχοντας Αὐτὸν εἰς τὸ πηδάλιον τῆς Ἐκκλησίας μας, τὸ Οἰκουμενικὸν μας Πατριαρχεῖον εἶναι περισσότερον ἀπὸ ποτὲ ἐμφανὲς εἰς τὸν παγκόσμιον χάρτην. Μετὰ τριάκοντα ἔτη Πατριαρχείας ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τοῦ κόσμου γνωρίζουν ποῖος εἶναι ὁ Πατριάρχης Βαρθολομαῖος. Ὁ «πράσινος Πατριάρχης». Ἄνθρωπος πού γνωρίζει νὰ ἐντυπωσιάσῃ συνάδελφους, συνεργάτας καὶ γενικῶς τοὺς πάντας, εἴτε εἶναι προσωπικότητες, εἴτε νέοι, μὲ μίαν ἐπιστολήν, μίαν κάρταν ἢ ἕνα δῶρον. Ἐχει

πάντοτε κάτι να χαρίση για να ευχαριστήση κάποιον – ακόμη και εις τὸν δρόμο – ἕνα μικρὸ κομπολόγι, ἢ μία εἰκονίτσα κατὰ τὴν διάρκεια μιᾶς τυχαίας συναντήσεως. Ἐπειδὴ δὲν θέλει να ξεχάση κάτι, προτιμᾷ να τὸ σημειώνη σὲ ἕνα χαρτάκι ποῦ ἔχει εις τὴν τσέπιν τοῦ ράσου ἢ στὸ τσεπάκι στὸ στήθος του. Εἶναι ἕνας μεγάλος ἠγέτης ποῦ χαίρεται ὅταν μπορεῖ ἀνώνυμα καὶ ἀθόρυβα να ἀγοράση ἀναμνηστικὰ καὶ δῶρα γι' αὐτοὺς ποῦ ἀποκαλεῖ «φίλους του».

Χάρις εις Αὐτὸν ἐπίσης μπόρεσα να σπουδάσω εις τὸ Οἰκουμενικὸν Ἰνστιτοῦτον τοῦ Bossey εις τὴν Ἑλβετίαν. Ἐκεῖ εἶχε σπουδάσει καὶ ὁ ἴδιος μερικὰς δεκαετίας ἐνωρίτερον. Τὴν ἐποχὴν ποῦ ἐσπούδαζα ἐκεῖ, εἶχον τὴν εὐλογίαν, να πραγματοποιήσῃ ἐπίσημον ἐπίσκεψιν εις τὸ Bossey. Μὲ ὤρισεν τὸ Συμβούλιον τῶν Καθηγητῶν να ὠμιλήσω διὰ τὴν περίστασιν ταύτην. Γνωρίζων τὴν σημασίαν ποῦ ἀπέδιδε εις τὸ θέμα τῆς ὀρατῆς ἐνότητος τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, ἀνέφερα πρὸς τὸν Πατριάρχην μας, μεταξὺ ἄλλων, τὰ ἀκόλουθα: «Γνωρίζουμε ὅλοι πόσον ἡ Ἰμετέρα Θειοτάτη Παναγιότης γνωρίζει καλῶς αὐτὸ τὸν τόπο καὶ τὸ Ἰνστιτοῦτο, διότι εἶχατε τὴν εὐκαιρία να σπουδάσετε, ὅπως ἐμεῖς σήμερα, στὸ Bossey. Πράγματι αὐτὸ τὸ Ἰνστιτοῦτο, εἶναι πρῶτα ἀπ' ὅλα μία ἐμπειρία, ἕνα “σχολεῖο” εις τὸ ὁποῖο μαθαίνουμε να ζοῦμε τὸν οἰκουμενισμόν. Κατανοοῦμε ὅτι ὁ σκοπὸς αὐτῆς τῆς ἐκπαιδεύσεως εἶναι να διδάξῃ εις τοὺς φοιτητάς – χριστιανοὺς διαφόρων ὁμολογιῶν – να συνυπάρχουν, να συζητοῦν καὶ να προσεύχωνται μαζί, να ἀγαποῦν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, να δίδουν μαζί τὴν χριστιανικὴν μαρτυρίαν εις ἕνα κόσμον, ποῦ δὲν γνωρίζει τὸν Θεόν, δὲν ψάχνει τὴν Χάριν Του ἢ ἀντιστέκεται εις Αὐτήν...». Καὶ τελείωσα τὴν ὁμιλία μου με αὐτὰ τὰ λόγια: «Δὲν χρειάζεται να πείσουμε τὴν Ἰμετέρα Θειοτάτη Παναγιότητα διὰ τὴν σημασίαν τοῦ Bossey, διότι Σεῖς μοῦ προετεινάτε να σπουδάσω ἐδῶ καὶ Σᾶς εἶμαι εὐγνώμων δι' αὐτό».

Εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀξίου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βαρθολομαίου εἶμαι εὐγνώμων διὰ πολλὰ πράγματα εις τὴν ζωὴν μου. Πρῶτα ἀπ' ὅλα διὰ τὸ ὅτι ἔκαμνε διὰ τὴν ταπεινότητά μου ὡς πνευματικὸς μου πατήρ. Ἐπὶ πλέον διὰ τὰς πολλὰς εὐεργεσίας ποῦ μοῦ προσέφερε καὶ ποῦ μοῦ ἐπέτρεψε να διακονῶ τὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν. Πρόκειται διὰ τὰς σπουδὰς μου καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι με ἐχειροτόνησε διάκονον. Ἐπίσης με ὀδήγησε εις τὸ να καταστῶ μέλος τῆς ἱεραρχίας τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας. Πρόθεσίς μου δὲν εἶναι να ἀπεικονίσω αὐτὴν μου τὴν πνευματικὴν σχέσιν ὡς προνομιακὴν κατάστασιν. Ἀλλὰ σημειώνοντας αὐτὰς τὰς προσωπικὰς μου σκέψεις, θὰ ἤθελα να παρουσιάσω μία περισσότερον ζωντανὴν περιγραφὴν τῆς προσωπικότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ μας Πατριάρχου Βαρθολομαίου.

Ὁ Πατριάρχης Βαρθολομαῖος ἀφιέρωσε ὅλην τὴν ζωὴν Του εις τὴν διακονίαν τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ἀπὸ τὴν Ἐνθρόνισίν του, ἐδῶ καὶ τριάκοντα χρόνια, τὴν διακονεῖ εις τὴν κορυφὴν τῆς κλίμακος καὶ μάλιστα λίαν

ἐπιτυχημένως. Ἡ εὐχαριστία μου εἶναι ἀνέκφραστος καὶ θερμὴ δι' ὅλα ὅσα ἔκαμνε καὶ συνεχίζει νὰ προσφέρει. Δὲν εἶναι πολὺ μεγάλος εἰς τὴν ἡλικίαν καὶ διὰ τοῦτο ἀπευθύνομαι πρὸς τὴν Αὐτοῦ Θειοτάτη Παναγιότητα καὶ λέγω: «Πτωχὸς ὁ λόγος μου καὶ μὴ δυνάμενος νὰ ἐκφράσῃ τὸ μέγεθος τῆς εὐγνωμοσύνης δι' ὅλην τὴν πατρικὴν Ὑμῶν ἀγάπην καὶ στοργὴν δι' ὅ,τι ἐποιήσατε τῇ ἐμοῖ ἀναξιοτήτι. Εἴθε ὁ Κύριος Ἰησοῦς νὰ δίδῃ εἰς τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα, υἱείαν, δύναμιν, χαρὰν καὶ πολλὰ τὰ ἔτη διὰ τὸ καλὸ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας!».